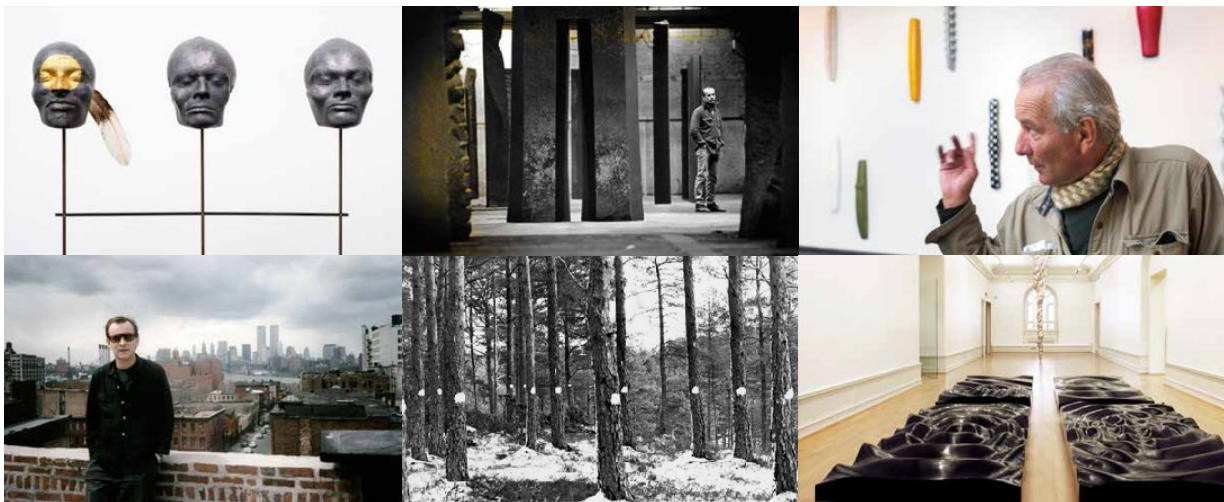

ANMELDT BOK

KUNSTNERLIV: Boken «I'd love the key to the master lock», om Bård Breiviks liv og virke, er rikt illustrert. Bildene er fra boken.

Nøkkelen til Breiviks kunst

å nyte seg selv og øyeblikket. **DØDEN DUKKER TIDLIG OPP** i Breiviks kunstnerskap, i form av hodeskaller og dødsmasker. «Tre hodet» heter et verk fra 1972. Hodene er støpt i bly og monteret på et stativ. Øyene er lukket og har sunket ned i øyehulene. En gyllen sirkel lyses opp ett av ansiktene. En indianerfjær rører hvor Breivik har hentet inspirasjonen fra. Men ellers er det ikke mye «etnisk» ved hodene.

Vellykket kunstnerbiografi med mange stemmer.

BOK MONOGRAFI

Jorunn Veiteberg og Rita Leppiniemi (red.)
 «I'd love the key to the master lock»
 Bård Breivik

JEG SITTER OG BLAR i den nye boken om skulptøren Bård Breivik, mens jeg nyter årets første utepils. Boken er en monografi som tar mål av seg til å gi en samlet fremstilling av kunstnerens liv og virke. Det er strålende vårsol, og stemningen ved kafébordene er y. Ungdommene holder et

fast grep om mobiltelefonene sine mens de smiler inn i kamera. Når selvene deres dukker opp på sosiale medier, kan «alle» kanskje hvor til å gi en samlet fremstilling av kunstnerens liv og virke. Det er strålende vårsol, og stemningen ved kafébordene er y. Ungdommene holder et

kere fra Xiamen Stone Carving Factory i Kina. De mange stemmene er et usevnlige vellykket grep, som får frem kompleksiteten både i mennesket og de kunstneriske prosjektene. Hovedpersonen kommer også til orde gjennom Landros kyndige penn, og kommenterer hendelsene underveis, fra glade guttedager på Laksveg til kreftsykdommen som rammer ham mange år senere. Breiviks ord gir teksten en egen puls, og det rike billedmaterialet fra hans private arkiv styrker fornemmelsen av nærvær. Leseren spares heller ikke for noen illisinte, bergenske avisskrivere. «Misbruk av brød og penger» sa noen om Breiviks første separatutstilling i 1974; «Selg skrapet» skrev andre om utsmykningen i Jekteviken fra 1988.

ØERHARD STOLTZ og Ingvild Krovgiv skriver begge om Breiviks tidlige år. En sen kveld i 1966 stikker Stoltz, som den gang var forfatter, innom Holbergstuen på veien hjem. Der sitter Bård Breivik ved et bord ved vinduet. Stoltz hadde nettopp hørt at han hadde fått en sveitsisk sak gjennom på Vestlandsutstillingen, selv om han ennå ikke var ferdig med Kunsthåndverkskolen. Stoltz bestemmer seg umiddelbart: «Det skulle være meg en sann glede å ta på meg jobben med å sette denne poserende skulpturspirten på

plass. Så jeg satte meg ved bordet og gikk i gang.» En underfundig historie og et godt tidsbilde.

DEN SOM I ROMJULEN 1970 befant seg på Stord og gikk en tur i skogen, kunne komme over en hvitskiplet, vannrett linje. Et stort antall snøballer var presset mot trestammene i betrakterens høyde. De hvite sirklene minnet om øyne, skogen stirret tilbake.

Dette var det aller første tilfelle av land art i Norge. Ingvild Krovgiv skriver om hendelsen i kunsthistoriens språk, og viser til det som skjedde samtidig i England og USA.

BOKENS TITTEL, «I'd love the key to the master lock», stammer fra en 70-talls-lager. Redaktørene vil gi oss tolkningsnøkkelen til Breiviks kunst. De tidlige arbeidene hans har en tvetydig karakter.

Breivik gjorde rommet til en del av kunstverket. Denne evnen fikk han full uttelling for i de mange parkene og offentlige stedene han formet, gjerne ved hjelp av stein og vann. Ofte brukte han diabas, en svart og hard granitt som han fant i Skåne. Formene bærer spor fra alle reise- og Breivik studerte rønnene av utgamle kulturer: obelisker, megalitter, portaler, templer.

Han var en mester i å lade et materiale med poesi. Objektene pekte alltid utover

seg selv, mot en fortid eller en fremtid, kanskje til og med mot evigheten.

BREIVIK BEGYNTE TIDLIG å arbeide i serier, hvor han laget variasjoner over en og samme grunnform i forskjellige materialer og teknikker. Det kunne for eksempel være søner. Formen kunne være åpen eller lukket, og teknikkene fant han i ulike kulturer og tidsepoker.

Effekten er magisk. Tingene avkles sin bruksfunksjon, og vekker i stedet assosiasjoner til basale, menneskelige behov. De minner om en puppe, en beholder, en farkost, et skall, etc. Samtidig sprenge grensene for det vi hittil har regnet som en skulptur. Hvor finner vi nøkkelen til denne magien?

«I'd love the key to the master lock» har et uvanlig format, med alle illustrasjonene er boken blitt 960 sider. Man savner kanskje noen som samler alle trådene. Men det siste ordet er ennå ikke sagt. Det kommer enda et bind, som skal ta for seg en serie han jobbet med hele livet, «Partitur for en lengre samtale». Vi er klar for mer.

Les full versjon av anmeldelsen på bt.no.

SIRI MEYER
 Professor i kunsthistorie, UiB

Livet med Rebekka og dei evige dilemma

Kombinasjonen av sterk familiehistorie og verdidøkt er forførende, men også tilslorende.

BOK SAKPROSA

Geir Lippestad

«Et større vi»
 Til forsvar for livet
 Aschehoug

I JUNI 2013 MISTE den kjende advokaten og politikeren Geir Lippestad si eldste datter Rebekka, berre syten og eit halvt år gammal. Rebekka hadde ein seldan muskelsjokdom, og det vart tidleg klart at ho ikkje ville få noko langt liv.

Dei siste to åra kunne ho verken pusta utan respirator eller snakka. Til slutt kom dagen då familien måtte akseptera at dottera var så svekkja at det ikkje var nokon veg utanom å slå respiratoren av.

GEIR LIPPSTAD ER MED i Arbeidspartiet, eit politisk parti som ofte er blitt skulda for å tøya grensene i slike spørsmål. Lippestad høyreter unektelege meir ut som ein Kristeleg Folkeparti-mann.

Om boka også er meint som eit innlegg i ein intern partidebatt om genteknologi, bioteknologi og menneskeverd – eller for den saks skuld om samarbeid mellom Ap og KrF – så gir Lippestad det ikkje eksplisitt.

Ein kan forstå at det kan verka i overkant prosaisk å gå frå den djupt personlege, kjensladede forteljinga og over i diskusjonen av politiske løysingar. Men verdier må få praktiske, handterlege konsekvensar. I desse kompliserte avvegningane gir Geir Lippestad oss for lite hjelp.

alle menneske er like mykje verd.

VEKSLINGA MELLOM Rebekkas historie og dei historisk-politiske kapitla let ikkje etter seg tvil om kor Lippestad står. Men dei leser også forfattere og lesaren inn i eit univers der drofinga av vanskelege etiske dilemma blir for enkel, der det – med kjærleiken til Rebekka tungt i den ene vektstjåla – eigentleg berre kan finnast eitt moralsk svar. Likevel, også i tilfellet Rebekka var familien og helsepersonellet i ein vanskeleg gråson: Kor lenge ville det vera etisk forsvarleg å halda henne i live?

GEIR LIPPSTAD ER MED i Arbeidspartiet, eit politisk parti som ofte er blitt skulda for å tøya grensene i slike spørsmål. Lippestad høyreter unektelege meir ut som ein Kristeleg Folkeparti-mann.

Om boka også er meint som eit innlegg i ein intern partidebatt om genteknologi, bioteknologi og menneskeverd – eller for den saks skuld om samarbeid mellom Ap og KrF – så gir Lippestad det ikkje eksplisitt.

Ein kan forstå at det kan verka i overkant prosaisk å gå frå den djupt personlege, kjensladede forteljinga og over i diskusjonen av politiske løysingar. Men verdier må få praktiske, handterlege konsekvensar. I desse kompliserte avvegningane gir Geir Lippestad oss for lite hjelp.

TOM HELLAND

Bokanmelder

Når idyllen rystes

Den leser som forblir uberørt av Ingrid Nielsens nye diktsamling, kan trygt avfinne seg med at samtdisposisjonen aldri vil ha noe å si til vedkommenne. Men gi nå denne boken en sjans første.

BOK DIKT

Ingrid Nielsen

«Hemmelig, men aldri som en tyv»
 Gyldendal

HER ER ENDELIG en tidstyppisk diktsamling som jeg uten omsvop kan anbefale alle som er alfabetiserte nok til å lese en anmeldelse som dette. Og det til de som egentlig hadde gitt opp samtdislyrikkene.

Ingrid Nielsen har allerede en karriere som litteraturforsker og – formidler. Dikt-samlingen «Hemmelig, men aldri som en tyv» er hennes skjønnlitterære debut. Som de fleste moderne diktsamlinger er den komponert over en samlande tematikk og antydningen av en sammenheng blir tydeligere ertersom man leser. Her er det årets tradisjonelle merkedager som gir en historisk og kulturell ramme til diktene. Det begynner med jul og beveger seg gjennom vinteren mot sommer og høst. Stemningen er innledningsvis i hovedsak kosselig idyllisk, men balansert mot en fortanelse og uro som vokser til et crescendo av sykdomserfaring når det går mot vår. Med høsten retabieres en moden ro til slutten av samlingen.

«Kakelina, 21. desember»
 hvitt faller det, lett
 over dyr
 som stiller seg sammen
 og sakte forsvinner
 bak dampen som stiger
 fra en smultgryte
 glørne rødner
 men asken er hvit når den faller
 egg knekkes
 smør smeltes
 kanel rives
 fløte pises
 og røren øses i det varmeste jern:
 fett, freser, lett press
 og mønsteret brenner seg inn
 som skorper
 glørne rødner
 men asken er hvit når den faller
 det er gitter
 som brennes inn i deigen,
 getter
 som løper i ring
 slik at den ene gettens hode
 ikke kan skilles
 fra halen på den forrige
 for de løper
 i en annen tid
 der all går rundt
 glørne rødner
 men asken er hvit når den faller

Denne rammen blir ikke en tvangstøyre til plage for de enkelte dikt, disse får flage relativt fritt. Les for eksempel «Kakelina 21. desember», for et nydelig, gjennomskinnelig bakdikt det er, som likevel i glør og forsiktig reflekterer tomheten og intettheten. også døden er som kjent i Arkadia.

Intensiteten i enkelte av diktene, ikke minst sykeleiddiktene, fyller leseren med titterens nysgjerrighet på erfaringene som ligger bak teksten, for dette, dette kunne ingen bare finne på. Men dikter er ikke vel allmenne nok, reflekterte nok til å unngå den beklommende narcissismen som lignende prosjekter så altfor lett henfaller til. Det er alltid horisont bak det helt nære.

JØRGEN M. SEIERSTED
 Bokanmelder

MAN KUNNE ANTA til Nielsens

